

Jan Ewertala 7p

Synagoge onder dak

Een actie voor de instandhouding van een historisch monument

De Haagse Synagoge Achter hoge gevels verborgen Joodse historie

Onttrokken aan het oog van de argeloze voorbijganger gaat achter de hoge gevels van de patriciërshuizen aan de Prinsessegracht een brok Joodse en eveneens Haagse historie schuil.

Sinds 1726, het jaar van de inwijding, staat hier, ingeklemd tussen de huizen aan de Prinsessegracht en de Jan Evertstraat, de Haagse Synagoge, één van de mooiste synagogen van Nederland.

Dit sobere, doch sierlijke gebouw, opgetrokken uit rode bakstenen, is thans in gebruik bij de Liberaal Joodse Gemeente.

Deze gemeente kocht de synagoge in 1972 van een belegger die het gebouw met zijn gave interieur jarenlang ongebruikt had gelaten. Na enorme (financiële) inspanningen van de leden van deze gemeente en met hulp van de overheid en met name door particuliere giften kon de synagoge geheel worden opgeknapt en in haar oude luister worden hersteld.

Nu, twintig jaar na die eerste inspanning, vraagt de Liberaal Joodse Gemeente opnieuw steun om de Haagse synagoge te behoeden voor verval. Het dak van dit voor Den Haag, maar ook voor Nederland, unieke gebouw is aangetast door een zwam, die langzaam, maar zeker, de gehele houtconstructie aantast.

De leden van de gemeente in hun totaliteit beschikken niet over de financiën om de omvangrijke herstelwerkzaamheden in hun totaliteit kunnen bekostigen.

Verstilde tijd

Ontwerper van het monumentale pand aan de Prinsessegracht is Daniël Marot. Het gebouw werd uitgevoerd door F. du Sart in Lodewijk XIV-stijl. Met haar door gebogen fronten bekroonde voorgevel, haar in natuursteen uitgevoerde middenpartij met daarin de ingang en met haar sfeervolle, witgepleisterde interieur ademt de Haagse synagoge gewijde historie. Die aparte sfeer wordt mede opgeroepen door de ommuring van het gebouw, waardoor het als het ware wordt afgezonderd van de huizen die het omsluiten. Bezoekers stuiten aan de kant van de Jan Evertstraat op een imposant metalen toegangshek dat stevig is verankerd in de toegangsmuur. Door het hek, over het voorplein met zijn hoge bomen, door de grote, massieve eiken deur komen bezoekers via een kleine hal in een wereld waar de tijd tweeëneenhalve eeuw lijkt te hebben stilgestaan.

De liturgische inrichting van de synagoge stamt nog uit de achttiende eeuw: de vrouwengalerijen op Ionische zuilen, de Heilige Arke (Hechal) - de kast waarin de eeuwenoude Tora-rollen ofwel de Vijf Boeken van Mozes worden bewaard - en het voorzangsgestoelte (Bima) zijn nog origineel, evenals de achttiende eeuwse meubelen.

Ernstige houtrot tast de dakconstructie aan

Een beroep op uw steun

Tot op heden heeft de Liberaal Joodse Gemeente dankzij subsidieregelingen en veel zelfwerkzaamheid het jaarlijkse onderhoud aan het gebouw zelf kunnen bekostigen.

Echter, voor onverwacht grote uitgaven, zoals nu de reparatie aan het dak van de synagoge en ander groot onderhoud, ontbreken de middelen. Ook de financiële mogelijkheden van de gemeente Den Haag zijn ontoereikend om het herstel van het dak te bekostigen.

Ondanks de zwaarwegende eigen verantwoordelijkheden van de Liberaal-Joodse Gemeente, doet ze tevens een beroep op een ieder die het belang inziet van het instandhouden van een monumentaal gebouw, van een unieke synagoge, van een bijzonder plekje Den Haag. Een gebouw dat de basis is voor het voortbestaan van de thans bloeiende gemeente.

Roestvorming tast zelfs al de symmetrie van het monumentale toegangshek aan

Een ernstige situatie: De basis waarop de dakconstructie rust is door houtrot aangetast

Actie: 'Synagoge onder Dak'

Daarom voert de Liberaal Joodse Gemeente de actie 'Synagoge onder Dak'. Niet alleen giften zijn van harte welkom, ook zachte leningen ter leniging van de voorfinanciering van de herstelwerkzaamheden zijn een welkome vorm van bijdrage.

In totaal is f 1 miljoen gulden nodig exclusief subsidies. Niet alleen om het door zwam aangetaste dak zo snel mogelijk te kunnen vervangen, maar om tal van gebreken aan het gebouw te herstellen en het gebouw voor neergang te behoeden.

Essentiële onderdelen zijn ook de voorzieningen nodig om het behoud van het originele interieur inclusief het houten meubilair op lange termijn te waarborgen en een klimaatbeheersingssysteem te installeren. De eerste stap zal de restauratie van het dak zijn om verdere aantasting te voorkomen.

Alleen zó kan de Haagse Synagoge een volwaardige functie blijven vervullen binnen de joodse gemeenschap en een nieuwe episode toevoegen aan haar reeds rijke historie.

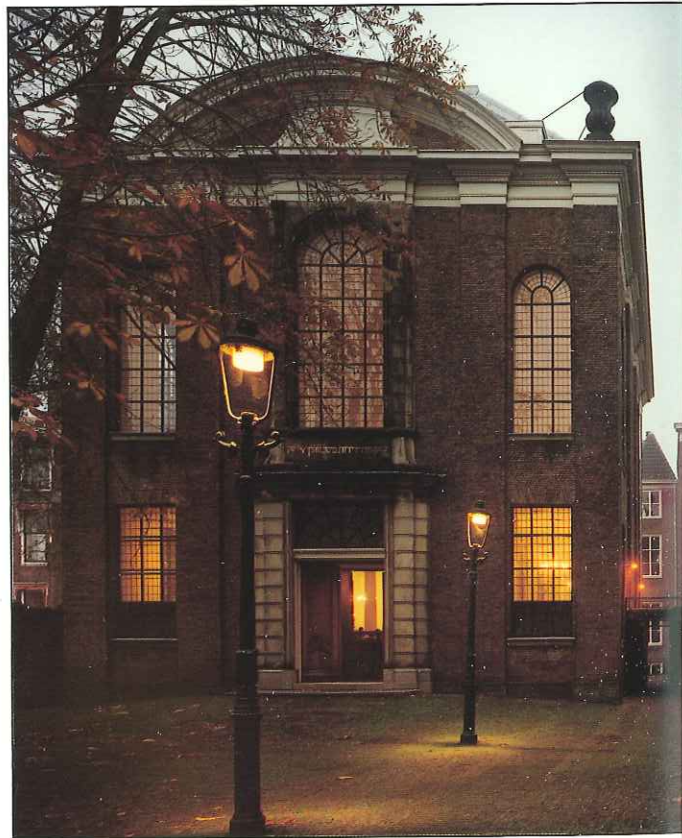
Indien u overweegt een schenking te doen, dan kunt u uw bijdrage overmaken op de bankrekening van Mees & Hope 25.76.31.992, ten name van Stichting Behoud Oude Haagse Synagoge te Den Haag, onder vermelding Donatie Synagoge óf postbanknummer 6261992 met dezelfde tenaamstelling.

"Maak het werk af..."

Het herstel en de ingebruikneming als plaats van samenkomst van de voormalige Portugese synagoge van Den Haag enige tientallen jaren geleden door de Liberaal Joodse Gemeente, was een moedig maar onzeker avontuur. Was het werkelijk mogelijk om binnen de na de grote ramp zo gedecimceerde joodse gemeenschap, niet slechts een oud, uniek historisch gebouw te restaureren, maar het ook weer zijn oorspronkelijke bestemming te hergeven? Wij kunnen gelukkig nu vaststellen dat zij, die de beslissing tot deze sprong in de toekomst genomen hebben, deze terecht gewaagd hebben. Het gebouw, eens verscholen en verlaten, is inderdaad tot een krachtig en actief joods centrum uitgegroeid. Een van de sterke impulsen om de grens van de aarzeling te overschrijden, kwam vanuit de niet-joodse gemeenschap: het verrassende initiatief dat werd genomen vanuit kerk en samenleving om de herstelwerkzaamheden daadwerkelijk te steunen. Het aanbod werd gedaan voordat de vraag was gesteld!

Ik spreek de hoop uit, nu wij voor de taak staan om het werk af te maken en deze synagoge voor de generaties in volle glorie te bewaren, dat onze zorg wederom gedeeld wordt door velen. Tegen degen die aan een goede daad is begonnen zegt men volgens rabbijnse traditie: "Maak het af" Wij zetten ons in die gedachte aan het werk om de volgende fase van de restauratie te voltooien.

Rabbijn A. Soetendorp

Van achterkamer naar nieuwbouw

De synagoge werd in de jaren twintig van de achttiende eeuw gebouwd op instigatie van de Portugees-Joodse gemeenschap, die na de inquisitie in Spanje en Portugal in Holland een veilige haven vond. Eerder hield deze gemeenschap haar diensten in speciaal daarvoor ingerichte kamers in de huizen van gefortuneerde leden. De eerste die dat deed was Jacob Pareira, die in 1662 de snoga (esnoga, synagoge) Beth Jacob (Huis van Jacob) stichtte in een huis naast zijn woning aan het Korte Voorhout. In 1668 kwam er nog een synagoge bij aan de Bierkade. Na enige omzwervingen kwam ook deze synagoge terecht in het slijke deel van 's-Gravenhage, aan het Lange Voorhout. Vanaf 1711 was daar de synagoge Honen Dal gevestigd in een huurhuis.

Het initiatief tot de bouw van een eigen synagoge aan de Prinsessegracht werd genomen door de leden van de gemeente Honen Dal. Voor een bedrag van in totaal 57.131 gulden werden de synagoge en twee huizen gebouwd. Op vrijdagavond 9 augustus 1726 werd de synagoge in aanwezigheid van een aantal hoge gasten ingewijd. Ook de gemeente Beth Jacob nam in 1743 haar intrek in de synagoge.

Symbool van herstel

De joodse gemeenschap die de synagoge tot mei 1940 gebruikte, werd tijdens de verschrikkelijke oorlogsjaren gedecimeerd: van de in totaal 120.000 leden van de Joodse gemeenschap in Nederland bleven er na de Tweede Wereldoorlog nog slechts 20.000 over. De Portugees Joodse Gemeente in Den Haag hield vrijwel op te bestaan.

Pas in 1968 kreeg de tot dan toe leegstaande synagoge een nieuwe bestemming. De Liberaal Joodse Gemeente huurde het onderkomen voor bijzondere evenementen. Vier jaar later kon de inmiddels geheel door gebrek aan onderhoud vervallen synagoge worden aangekocht.

Met het eerste herstel van de synagoge werd in de jaren zeventig de stevige basis gelegd voor de toekomst van deze Gemeente. Deze zeer actieve gemeenschap heeft de Haagse synagoge tot het middelpunt van het Joods religieuze leven weten te transformeren. Met de aankoop en de volledige restauratie van de synagoge heeft de gemeente een brok Haags Joodse historie van de ondergang gered. Een synagoge ook, die de fierheid van de Joodse gemeenschap na de Tweede Wereldoorlog symboliseert.

Het herstel van dit bijzondere monument betekende tevens de vervulling van een droom van de Joodse gemeenschap, want de synagoge aan de Prinsessegracht wordt niet alleen gezien als één der mooiste - samen met de Portugees-Israëlitische synagoge in Amsterdam - van Nederland, maar tevens van de wereld.

**COMITÉ VAN AANBEVELING
STICHTING BEHOUD OUDE HAAGSE SYNAGOGE:**

Voorzitter

Drs W.H. Deetman

voorzitter Tweede Kamer der Staten Generaal

Mw Drs J.C.E. Belinfante

directeur Joods Historisch Museum, Amsterdam

Mw Mr C.M. Benninga

aanvoerder Nederlands Olympisch dames hockey team

Mr Dr A.J.E. Havermans

burgemeester Gemeente Den Haag

Dhr J.J.M. Kwaaitaal

deken te Den Haag

Mr R.A. Levisson

oud voorzitter Liberaal Joodse Gemeente Den Haag

Ds C.A. ter Linden

predikant Kloosterkerk, Den Haag

Mr S. Patijn

Commissaris der Koningin voor de Provincie Zuid-Holland

Drs J.F.M. Peters

voorzitter Raad van Beheer Acgon Verzekeringen, Den Haag

Jhr P.F. de Ranitz

directeur Mees & Hope, Den Haag

Mr M. Tabaksblat

Raad van Bestuur Unilever

Colofon

Tekst:

Winkelman & van Hessen, Den Haag

Fotografie:

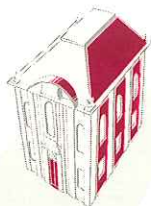
Ido Menco, Den Haag

Ontwerp en produktie:

Brienen & Baas, Den Haag

Druk:

Haagse Drukkerij, Den Haag

Stichting Behoud Oude Haagse Synagoge

Bezuidenhoutseweg 265 D

2594 AN Den Haag

Fax 070 - 358 47 36